

АНОТАЦІЯ

Дзюндзюк К.В. Публічне управління міським розвитком на засадах концепції розумного міста. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 281 – публічне управління та адміністрування. – Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, Харків, 2023.

В обґрунтуванні актуальності обраної теми дисертаційного дослідження зазначається, що використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) в управлінні містами призвело до появи так званих «розумних міст», що тісно пов'язані з поняттями урбанізації та сталого розвитку. У розумному місті цифрові технології сприяють покращенню надання публічних послуг, більш оптимальному використанню ресурсів при меншому впливі на навколишнє середовище, покращенню якості життя громадян. Під час реалізації концепції розумного міста, органи місцевого самоврядування стикаються з необхідністю впровадження розумного врядування, як одного з компонентів розумного міста. Головною метою розумного врядування є оптимізація місцевого самоврядування та налагодження взаємодії органів влади з громадянами та бізнесом завдяки використанню ІКТ.

Залучення громадян до реалізації проєктів розумного міста не тільки сприяє більш демократичному процесу прийняття рішень, воно також слугує інструментом збору інформації. Громадяни є носіями та користувачами місцевих знань і досвіду, що разом зі стратегічними знаннями, якими володіють публічні організації, є важливим для визначення пріоритетів та розподілу обмежених ресурсів. Налагодження участі громадян в управлінні містом за допомогою ІКТ дозволяє створити механізми діалогу органів місцевого самоврядування з жителями міст для спільного руху в напрямку сталого розвитку міст.

На основі визначеної мети, об'єкта, предмета, методів дослідження у дисертаційній роботі здійснено теоретичне обґрунтування та розробку практичних рекомендацій з удосконалення публічного управління міським

розвитком на засадах концепції розумного міста.

За результатами дослідження вперше обґрунтовано структуру механізму розумного врядування, що складається з трьох компонентів – просторового, технологічного та інституційного, враховує соціально-просторовий контекст міста, дозволяє уникнути технократичного способу управління містами, розширює можливості зацікавлених сторін для співпраці, збільшує позитивний ефект від застосування ІКТ.

Відповідно до проблематики дисертації *удосконалено*: теоретичні обґрунтування участі громадян в публічному управлінні міським розвитком на засадах концепції розумного міста: визначено, що основними видами участі громадян є: участь у процесі прийняття рішень; участь у реалізації проєктів розумного міста; використання ІКТ, що входять до інфраструктури розумного міста; та методичний підхід до використання живих лабораторій для реалізації концепції розумного міста; було визначено, що процес роботи розумної живої лабораторії над одним проєктом складається з десяти етапів: генерація ідей; вибір ідеї; спільне проєктування; перший етап впровадження; тестування прототипу; другий етап впровадження; польові випробування; оцінка результатів стейкхолдерами; підбиття підсумків роботи; подальша комерційна розробка.

Було визначено *напрями подальшого розвитку предмету дослідження*: визначення сутності та змісту концепції розумного міста – обґрунтовано, що поняття розумного міста тісно пов'язано з поняттям кіберфізичної системи та основними компонентами розумного міста є: розумна інфраструктура, розумний транспорт, розумна енергетика, розумна охорона здоров'я, розумне врядування, розумна економіка, розумні громадяни, розумні технології; узагальнення зарубіжного досвіду реалізації концепції розумного міста – визначено, що співпраця інституціоналізованих акторів через кластерні ініціативи та організація взаємодії стейкхолдерів в рамках розумних живих лабораторій є основними інструментами реалізації концепції розумного міста; виявлення особливостей реалізації концепції розумного міста в Україні – визначено, що перевагами від реалізації концепції розумного міста в Україні є: оновлення

застарілої інфраструктури, можливість організувати формалізовану та стабільну взаємодію органів влади з громадянами, підвищення якості життя громадян, покращення іміджу країни у світі, покращення поінформованості громадян щодо дій органів місцевого самоврядування, а основними ризиками є: погіршення кібербезпеки, проблеми з конфіденційністю даних, збільшення цифрового розриву, відсутність реального ефекту від впроваджених проєктів, негативна реакція суспільства.

Отримані в дисертаційному дослідженні результати в їхній сукупності дозволили вирішити конкретне науково-прикладне завдання, яке полягає у теоретичному обґрунтуванні та розробці практичних рекомендацій з удосконалення публічного управління міським розвитком на засадах концепції розумного міста в Україні, що дозволило сформулювати такі основні положення, висновки й рекомендації:

Визначено, що розумне місто – це концепція, яка передбачає інтеграцію новітніх ІКТ в усі сфери функціонування міста. В загальному випадку основними компонентами розумного міста є: розумна інфраструктура, розумний транспорт, розумна енергетика, розумна охорона здоров'я, розумне врядування, розумна економіка, розумні громадяни, розумні технології. Окрім компонентів, розумні міста характеризуються атрибутами, до яких можна віднести: стійкість, якість життя, урбанізацію, розумність.

Розумне врядування в контексті розумного міста має зв'язок з наступними важливими для функціонування міста аспектами: стейкхолдери, структури та організації, процеси, ролі та обов'язки, технології та дані, законодавство та політика.

З'ясовано, що публічне управління міським розвитком на засадах концепції розумного міста потребує додаткового навчання держслужбовців та створення в органах місцевого самоврядування організаційних підрозділів, що відповідають за планування та реалізацію проєктів розумного міста.

За результатами проведеного соціологічного дослідження, метою якого було визначення поточного стану публічного управління міським розвитком на засадах концепції розумного міста в Україні, а також визначення стану реалізації

концепції розумного міста, з'ясовано, що найбільш впливовими на реалізацію концепції розумного міста є наступні негативні фактори: недостатній рівень цифровізації, недостатній рівень фінансування проєктів розумного міста, відсутність відповідальних за реалізацію концепції розумного міста в органах місцевого самоврядування, цифровий розрив, недостатню ефективність здійснення публічного управління в цілому в Україні. Також на думку експертів немає однозначної відповіді на те, чий внесок у розвиток компонентів розумного міста має бути більш вагомим – приватних компаній, чи органів влади, і це залежить від конкретного компоненту розумного міста. Основними перевагами від реалізації концепції розумного міста в Україні, експерти визначили: оновлення застарілої інфраструктури, можливість організувати формалізовану та стабільну взаємодію органів влади з громадянами, підвищення якості життя громадян, покращення іміджу країни у світі, покращення поінформованості громадян щодо дій органів місцевого самоврядування. Основними ризиками від реалізації концепції, на думку експертів, є: погіршення кібербезпеки, проблеми з конфіденційністю даних, збільшення цифрового розриву, відсутність реального ефекту від впроваджених проєктів, негативна реакція суспільства.

Обґрунтовано, що одним з найважливіших факторів успішності реалізації концепції розумного міста є налагоджена взаємодія між органами місцевого самоврядування та громадянами. Основними видами участі громадян в реалізації концепції розумного міста є: участь у процесі прийняття рішень; участь у реалізації проєктів розумного міста; використання ІКТ, що входять до інфраструктури розумного міста. Як учасники процесу прийняття рішень вони можуть погоджувати цілі стратегії розвитку розумного міста, обговорювати реалізацію поточних задач. Як співтворці проєктів розумного міста – брати участь у прямій взаємодії з органами місцевого самоврядування, брати участь в живих лабораторіях в якості певних стейкхолдерів, користуватись онлайн платформами для взаємодії з органами влади. Як користувачі ІКТ – використовувати відкриті дані та результатами впровадження проєктів розумного міста.

Основним інструментом пасивної взаємодії громадян з органами місцевого

самоврядування в рамках розумного міста є Інтернет речей. Не існує єдиного підходу до архітектури Інтернету речей, адже ця сфера включає широкий спектр технологій, що засновані на різних архітектурах. Типова архітектура складається з трьох рівнів: фізичного, мережевого та прикладного. На фізичному рівні відбувається робота датчиків Інтернету речей. На мережевому рівні функціонує мережа для організації доступу до даних. На прикладному рівні існують різноманітні системи, створені завдяки Інтернету речей. Інтернет речей може бути застосовано в таких сферах, як розумне місто, розумна охорона здоров'я, розумні мережі, розумне виробництво, розумний дім, розумне сільське господарство.

Інтернет речей, що охоплював би ціле місто, потребує побудови спеціальної інфраструктури та в умовах його відсутності, для інтеграції даних та контексту подій, що відбуваються в реальному часі, можуть бути використані соціальні медіа. Головна перевага соціальних медіа полягає в тому, що громадяни добровільно розміщують інформацію про простір навколо них, що може становити інтерес й для інших громадян з того ж самого простору – будинку, району, міста. Робота з даними, що розміщені в соціальних медіа, складається з наступних взаємопов'язаних елементів: збір та об'єднання даних, отриманих від громадян; редагування даних; валідація даних; публікація даних; аналіз використання даних.

Використання розумних живих лабораторій, як одного з основних методів реалізації проєктів розумного міста, дозволяє створювати продукти та сервіси на перетині двох шляхів розвитку розумних міст – «зверху – вниз» та «знизу – вгору». Розумні живі лабораторії відрізняються від інших підходів тим, що користувачі мають можливість взаємодіяти з технологією на початкових етапах проєкту, роблять це в реальних умовах та є їх співвиробниками. Процес роботи розумної живої лабораторії над одним проєктом можна умовно поділити на 10 етапів: генерація ідей, вибір ідеї, спільне проєктування, перший етап впровадження, тестування прототипу, другий етап впровадження, польові випробування, оцінка результатів стейкхолдерами, підбиття підсумків роботи, подальша комерційна розробка.

Механізм розумного врядування, в якому враховані і технологічний, і соціальний аспект реалізації концепції розумного міста, складається з трьох компонентів: просторового, технологічного, інституційного. Просторовий компонент пов'язаний з концепцією стійкості та головними міськими викликами: розвитком економіки, справедливим розподілом результатів зростання, необхідністю в процесі управління не погіршувати екологічну ситуацію. Інституційний компонент відповідає за взаємодію між суб'єктами з боку держави, бізнесу та громадянського суспільства для досягнення компромісних рішень, що влаштовують всі три сторони. Основу технологічного компоненту складають технологічні інновації та ІКТ, завдяки яким підвищується ефективність розумного врядування. ІКТ виконують три основні функції: інформування, аналіз та проєктування, комунікація.

Ключові слова: Ключові слова: публічне управління, міський розвиток, розумне місто (smart city), розумне врядування, урбанізовані території, сталий розвиток, розвиток територій, місцеве самоврядування, органи місцевого самоврядування, інноваційний розвиток, урядова платформа, цифрова трансформація, інформаційно-комунікаційні технології, інформаційно-комунікаційне забезпечення, Інтернет речей.